

# Okullarda Şiddet

---

Halil IŞIK



Halil IŞIK

## OKULLARDA ŞİDDET

ISBN 978-625-8789-35-5

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2026, PEGEM AKADEMI

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevi**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır; indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 2000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilmektedir.

I. Baskı: Haziran 2026, Ankara

Yayın-Proje: Selcan Durmuş  
Dizgi-Grafik Tasarım: Beyza Nur Erdoğan  
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sayfa Basım Sanayi Ticaret Ltd. Şti.  
İvedik OSB Matbaacılar Sit. 1514. Cad. No: 23-25  
Yenimahalle/ANKARA

Yayıncı Sertifika No: 51818  
Matbaa Sertifika No: 77079

### İletişim

Pegem Akademi: Shira Ticaret Merkezi  
Macun Mahallesi 204 Cad. No: 141/33, Yenimahalle/Ankara  
Yayınevi: 0312 430 67 50  
Dağıtım: 0312 434 54 24  
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60  
İnternet: [www.pegem.net](http://www.pegem.net)  
E-ileti: [yayinevi@pegem.net](mailto:yayinevi@pegem.net)  
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

*Kahramanmaraş Eğitim Şehitlerimizin  
Aziz Hatıralarına*

## ÖN SÖZ

Okullarda şiddet ulusal ve evrensel olarak toplumlar için ciddi sonuçları olan bir sorundur. Öğretimin kalitesi, öğrencilerin okula bağlılığı, öğretmenlerin motivasyonu bu durumdan olumsuz etkilenir. Okullarda şiddetin nedenlerinin ortadan kaldırılmasına yönelik düzenlemeler yapılması önemlidir. Okulla ilgili her kesimin şiddete dayanıklılık (direnç) kazandırılmasına yönelik çabalar da önemlidir.

Bu çalışmanın amacı okuldaki şiddet türlerinden bazılarına (dayak, ayrımcılık, cinsel şiddet, öğretmene yönelik şiddet ve silahlı saldırı-terör eylemi) ilişkin kavramsal ve uygulama açısından Türkçe literatüre katkı sağlamaktır. Teknoloji çağında toplumsal yaşamın her alanında olduğu gibi okullarda da şiddet olaylarının yaşanmakta olduğu bir gerçektir.

Okulların amacına hizmet edebilmesi için şiddetin olmadığı yerler haline getirilmesi gereklidir. Okullarda şiddetin gelişim trendine göre düşünülmesi gerektiğinde gerekli önlemler alınmaması durumunda daha da artma eğiliminde olduğu ileri sürülebilir. Dolayısıyla eğitimciler ve araştırmacıların okullardaki şiddetle mücadelede önemli rollere sahip olduklarının farkında olmaları önem arz eder.

Okullarda şiddetle mücadelede bütüncül yaklaşım gereklidir. Çevre sakinlerini, velileri, okul yönetimini, öğretmenleri ve öğrencileri kapsayan programlar ya da uygulamalar desteklenmelidir. Çünkü okul şiddetinin çok farklı nedenleri olduğu gibi yine bu şiddet çok farklı sonuçlar da doğurabilir. Bütüncül yaklaşım, farklı kesimler arasında okulda şiddete karşı önemli bir bariyer oluşturur. Bütüncül yaklaşım, şiddete karşı ortak duruş (koalisyon) olarak da düşünülebilir.

Bu çalışma, *Okul Güvenliğinin Yönetimi ve Okulda Zorbalık* başlıklı çalışmaların devamı niteliğindedir. Ancak Kahramanmaraş ilimizde yaşadığımız acı hadise bu çalışmanın düşünüldüğünden daha öncesinde yayımlanmasını gerektirmiş bulunmaktadır. Umarız ki tekrar böyle acılar yaşanmaz ve bu çalışma okullarda şiddet konusunda çözüm anlamında denizde damla misali ülkemize ve insanlığa fayda sağlar.

Okullarda şiddet türleri olarak dayak (bedensel ceza şiddeti), ayrımcılık, öğretmene şiddet ve okula yönelik silahlı saldırı-terör eylemleri alt başlıklarında bu çalışmanın kapsam ve içeriğini oluşturmuştur. Ancak bahsedilen şiddet türlerini tam anlamıyla ortaya koyabilmek kolay bir iş değildir. Bu anlamda kapsamlı bir iş birliğini içeren ekip çalışmaları gereklidir. Böyle bir sınırlılığın ifade edilmesinden sonra bu çalışmanın bir giriş niteliğinde olduğu bilinmelidir. Dolayısıyla eksiklerinin olması doğaldır. İlerleyen zamanlarda yeni baskı durumlarında iyileştirmeler yapılması da gayet doğal bir durumdur.

Bu çalışmada yer alan şekilleri tasarlayıp uygulamaya geçiren yeğenim Dr. Gizem TAYLAN YALÇIN'a en içten teşekkürlerimi sunar; sağlık, mutluluk ve başarılar dilerim. Çalışmayı dil, anlatım ve imla açısından inceleyen ve düzeltme

işlemlerini yapan meslektaşım Öğretmen Abdulkadir ÖNTÜRK Hocam'a çok teşekkür eder; kendileri ve ailelerine sağlık, mutluluk ve başarılar dilerim.

Bu çalışmanın dizgi ve basımını gerçekleştiren Pegem Akademi Yayıncılık ailesine en içten teşekkürlerimi bir borç bilirim. Çünkü onlar bu süreçte gerek profesyonellikleri gerekse gösterdikleri ilgi, alaka ve yakınlıktan dolayı çok büyük motivasyon kaynağı oldular.

Tüm öğrenci ve öğretmenlerimizin şiddetten uzak güvenli ve huzurlu eğitim-öğretim ortamlarında eğitimsel süreçlerini devam ettirmeleri dileğiyle.

Saygılarımla.

Mayıs, 2026, VAN

Prof. Dr. Halil IŞIK, *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi*

ORCID No: 0000-0002-5305-0744

## İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iv
-------------	----

### 1. BÖLÜM

#### ŞİDDET, OKULDA ŞİDDET KAVRAMI VE GELİŞİMİ

Giriş.....	1
Şiddet Kavramı .....	3
Şiddetin Türleri.....	7
Okullarda Şiddet .....	8
Okullarda Şiddet ve Öğrenci Başarısı .....	11
Okullarda Şiddetin Türleri .....	13
Okullarda Sembolik ve Kurumsallaşmış Şiddet .....	14
Özet .....	15
Tartışma Soruları.....	16

### 2. BÖLÜM

#### ŞİDDET VE OKULDA ŞİDDETİN KURAMSAL TEMELLERİ

Giriş .....	17
Genel Şiddet Kuramları .....	18
Politik Ekonomi Temelli Şiddet Kuramları.....	28
Okullarda Cinsel Şiddeti Açıklayan Kuramlar .....	33
Okullarda Ayrımcılığın Nedenlerini Açıklayan Kuramlar .....	35
Öğretmenlere Karşı Şiddeti Açıklayan Kuramlar .....	38
Okullara Silahlı Saldırı ve Terör Eylemleriyle İlgili Kuramlar.....	40
Özet .....	40
Tartışma Soruları.....	42

### 3. BÖLÜM

#### OKULLARDA ŞİDDETİN NEDENİ OLAN FAKTÖRLER

Giriş .....	43
Okul Şiddetine İlişkin Bireysel Faktörler .....	45
Okulda Şiddetin Bir Faktörü Olarak Aile .....	47
Okulun Kendisinin Okulda Şiddetin Faktörü Olması.....	49
Okulda Şiddet ve Çevresel Faktörler.....	52
Okulda Şiddete İlişkin Koruyucu Faktörler.....	54
Özet .....	57
Tartışma Soruları.....	58

**4. BÖLÜM****OKULLARDA BEDENSEL CEZA ŞİDDETİ**

Giriş.....	60
Okullarda Dayak Kavramı ve Mahiyeti.....	61
Okullarda Dayak Uygulamasının Hukuki Durumu.....	65
Dayağın Etkileri.....	66
Okullarda Bedensel Cezanın Yasaklanması ve Sonuçları.....	69
Özet.....	70
Tartışma Soruları.....	72

**5. BÖLÜM****OKULLARDA AYRIMCILIK**

Giriş.....	73
Ayrımcılık Kavramı.....	74
Ayrımcılık Türleri.....	76
Sosyal Çeşitlilik ve Ayrımcılık İlişkisi.....	77
Okullarda Ayrımcılık Kavramı.....	81
Sınıflarda ve Öğretim Sürecinde Ayrımcılık.....	82
Okullarda Ayrımcılıkla Mücadele.....	83
Özet.....	84
Tartışma Soruları.....	86

**6. BÖLÜM****OKULLARDA CİNSEL ŞİDDET**

Giriş.....	87
Kavram Olarak Cinsel İstismar ve Okulda Cinsel İstismar.....	89
Okullarda Cinsel Taciz ve İstismar.....	91
Okullarda Cinsel Şiddeti Önleme.....	93
Özet.....	95
Tartışma Soruları.....	95

**7. BÖLÜM****OKULLARDA ÖĞRETMENLERE YÖNELİK ŞİDDET**

Giriş.....	96
Öğretmenlere Yönelik Şiddet ve Nedenleri.....	98
Öğretmenlere Yönelik Şiddetin Sonuçları.....	100
Öğretmenlere Karşı Şiddet ve Öğretmen Motivasyonu.....	101

Öğretmenlere Karşı Şiddeti Önleme.....	103
Özet .....	104
Tartışma Soruları.....	105

## 8. BÖLÜM

### OKULLARI HEDEF ALAN SİLAHLI SALDIRI VE TERÖR EYLEMLERİ

Giriş.....	107
Okullara Yönelik Silahlı Saldırı ve Terör Eylemleri .....	108
Okula Yönelik Silahlı Saldırı Tehditleri ve Önlemler .....	110
Okulların Fiziksel Yapılanması ve Silahlı Saldırı - Terör Eylemleri.....	111
Okula Yönelik Silahlı Saldırı ve Terör Eylemlerini Anlamak.....	111
Okulda Silahlı Saldırı ve Terör Eylemlerinin Etkileri.....	114
Okula Silahlı Saldırımı Kim Niçin Yapar? .....	115
Okula Silahlı Saldırı ve Terör Eylemlerini Önleme .....	121
Özet .....	122
Tartışma Soruları.....	124

## 9. BÖLÜM

### OKULLARDA ŞİDDETİ ÖNLEME

Giriş.....	125
Okullarda Şiddete Karşı Dayanıklılık Oluşturma .....	127
Engelli Öğrencilere Yönelik Şiddeti Önlenme.....	129
Okullarda Şiddete Yönelik Hukuki Düzenlemeler.....	130
Okullarda Şiddeti Önleme ve Okulun Fiziksel Düzeni .....	132
Özet .....	133
Tartışma Soruları.....	134

## 10. BÖLÜM

### OKUL TEMELLİ ŞİDDETİ ÖNLEME YAKLAŞIMLARI

Giriş.....	135
Okul Temelli Şiddeti Önleme .....	136
Eğitim Öğretim Etkinlikleri ve Müfredat Aracılığıyla Şiddeti Önleme .....	137
Öğretmenler, Öğretmen Eğitimi ve Okulda Şiddeti Önleme.....	138
Özet .....	141
Tartışma Soruları .....	143

<b>Kaynakça.....</b>	<b>144</b>
----------------------	------------

# 1. BÖLÜM

## ŞİDDET, OKULDA ŞİDDET KAVRAMI VE GELİŞİMİ

### **Bölümün Amacı**

Bu bölümün amacı şiddet, okullarda şiddet kavramları ve bu kavramların gelişimine ilişkin açıklamalarda bulunmaktır. Şiddet ve okullarda şiddet tüm toplumlar için ağır olumsuz sonuçlar içermektedir. Ancak şiddet ve okulda şiddet konusuna ilişkin ortak bir anlayışın oluştuğunu söylemek zordur. Özellikle araştırmacılar ve uygulayıcılar anlamında politikacıların ve hukuksal mevzuatın şiddet ve okulda şiddet kavramını anlamlaştırmasındaki farklılıkların bilincinde olmak önemlidir. Araştırmacıların güncel olarak gözlemledikleri olay ve olgulara göre sürekli güncellenen bir kavramsallaştırma serüvenine sahip oldukları görülebilir. Buna karşın uygulayıcılar, politikacılar ve hukuki metinler açısından durum daha statik bir görünüm arz etmektedir.

### **Öğrenme Hedefleri**

1. Şiddet kavramını ve kapsamını açıklamak.
2. Şiddet kavramının zamansal gelişimine ilişkin açıklamalar yapmak.
3. Şiddet türlerinin özelliklerine ilişkin açıklamalar yapmak.
4. Okullarda şiddet kavramını ve gelişimini açıklamak.
5. Okullarda şiddetin farklı türlerine ilişkin açıklamalar yapmak.
6. Okullarda şiddet kavramına ilişkin toplumsal algı ve medya etkisini açıklamak.
7. Sembolik ve kuramsallaşmış şiddet kavramlarını açıklamak.

### **GİRİŞ**

Aslında şiddetin okul ile bir araya gelmemesi gerekmektedir (Hoşgörür ve Orhan, 2017). Ancak toplum ve yaşamla ilişkili diğer sorunların okullarda şiddete neden olduğu görülmektedir. Yapılan bir çalışmaya göre öğrencilerin %25,5'inin bir tür okul şiddetine karşı olduğu belirlenmiştir. Bu olgunun ergenler arasında hem